

ES

**vakblad voor
informatieprofessionals**

VOGIN-IP-lezing Voorproefje 1

José van Dijk over
regulering en digi-
tale alternatieven

Voorproefje 2

Trollen jagen
met Robert van
der Noordaa

Hoe China de AI- regels herschrijft

Deel 13 serie AI in het
informatiedomein

AI-roman schrijven

Geboorte van een
komische thriller

2025 | 02

REVIEWESSAY

OVER BIG TECH, EUROPA EN HET BELANG VAN DIGITALE SOEVEREINITEIT

COLOFON

IP is met zijn hybride magazine (digitaal en papier), website, nieuwsbrief, events en socials het platform voor de informatieprofessional van vandaag en morgen.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (29ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg
tel. 06-223 75 75 9
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-223 75 75 9,
e-mail redactie@informatie-
professional.nl

hoofd- en eindredactie

Cindy Lammers

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl

redactionele bijdrage aan het blad en aan informatieprofessional.nl

Monique Alberts, Simon Been,
Klaas Brongers, Anne van
den Dool, Danny Greefhorst,
Maarten Hafkamp, Frank
Huysmans, Leen Liefsoens,
Bjorn Schrijen, James Louis Smith,
Rosemarie van der Veen-Oei

abonnementen

Voor abonnementsprijzen
en andere informatie zie
Informatieprofessional.nl

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren:
Luciène Paap, e-mail
l.paap@bureauvanvliet.com,
tel. 023-571 47 45. Zie voor een
overzicht van de mogelijkheden
en de mediakaart ook
informatieprofessional.nl

Het verlenen van toestemming
tot publicatie in dit tijdschrift
strekt zich tevens uit tot het
in enigerlei vorm elektronisch
beschikbaar stellen.

INHOUD

08

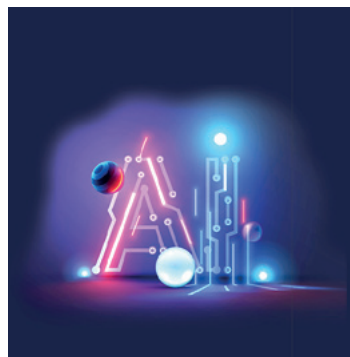
Beschermers van de digitale democratie

Al sinds het begin van haar carrière ziet José van Dijk de technologische ontwikkelingen elkaar in rap tempo opvolgen. In haar VOGIN-IP-keynotelezing pleit de universiteitshoogleraar voor een sterke positie van Europa te midden van grootmachten Amerika en China.

12

AI in het informatiedomein (13)

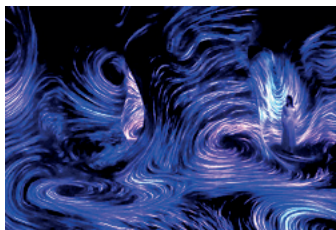
Wat is de impact van AI op het informatiedomein? In een reeks artikelen wordt hierop ingegaan. Dit dertiende deel zoomt in op de recente consternatie rond Chinese AI-modellen en de eerste ingrijpende consequenties voor organisaties en de informatieprofessie.

18

Reviewessay drie boeken

De voortekenen waren er al, maar sinds Trump samen met big tech de scepter zwaait in de Verenigde Staten en hun invloed ver daarbuiten voelbaar is, moeten Nederland en Europa het heft op digitaal gebied in eigen hand gaan nemen. Een reviewessay van drie recent verschenen boeken, geplaatst in de context van de huidige ontwikkelingen.

RUBRIEKEN

04

Data in beeld

Grenzeloos

06

News Facts

Nieuwswaardige
feiten

32

Column Frank Huysmans

Taalhuis-
polonaise

24

(On)creatief schrijven met AI

Bijna 1,5 miljoen Nederlanders doen aan creatief schrijven. Velen dromen ervan ooit een roman te publiceren. Gaat kunstmatige intelligentie dit voor hen mogelijk maken? Staan de bibliotheekkasten binnenkort vol met door AI geschreven boeken? En moeten we dat willen? Om daarachter te komen schreef Bjorn Schrijen zelf een roman met AI.

28

Op jacht naar trollen en desinformatie

Trollenlegers verspreiden op grote schaal desinformatie, en zeker in de laatste jaren is de hoeveelheid exponentieel gestegen. Met zijn bedrijf Trollrensics spoort Robert van der Noordaa deze netwerken op voor overheden en organisaties als de NAVO, zoals hij zal vertellen tijdens de aanstaande VOGIN-IP-lezing.

34

KB Onderzoekskroniek

Onderzoeksportfolio als lerend proces

35

Gespot

Dwalen langs twee decennia Nokia

36

Van de KNVI

Beroepsverenigingsnieuws

38

Lifehacking

Vijf keer klein maar fijn(e tools)

REDACTIONEEL | Cindy Lammers

SMAKELOOS

Vaak zijn er al waarschuwingen, maar wil niet iedereen die horen. Nog niet. Er is een momentum, een trigger nodig om de euro te laten vallen. Het tweede termijn Trump is dat voor Europa en zijn broodnodige digitale soevereiniteit. Dat iemand zomaar elders een knop kan omzetten en we met zijn allen zonder een bepaalde digitale dienst komen te zitten – het kan, met enorme gevolgen van dien. Nu alle bigtechbedrijven zich achter de grote oranje roerganger hebben geschaard en ethiek overboord is gegooid, lijkt alles mogelijk. In deze IP lees je veel artikelen die hierop inen aanhaken. Allemaal geschreven toen Trump al aangetreden was, en de kettingzaag van crazy Musk een feit, maar voordat het wrede toneelspel in de Oval Office zich voor de camera's afspeelde. Gaslighting 3.0. Een extra trigger voor Europa om op eigen kracht te vertrouwen en samen op te trekken, ook digitaal.

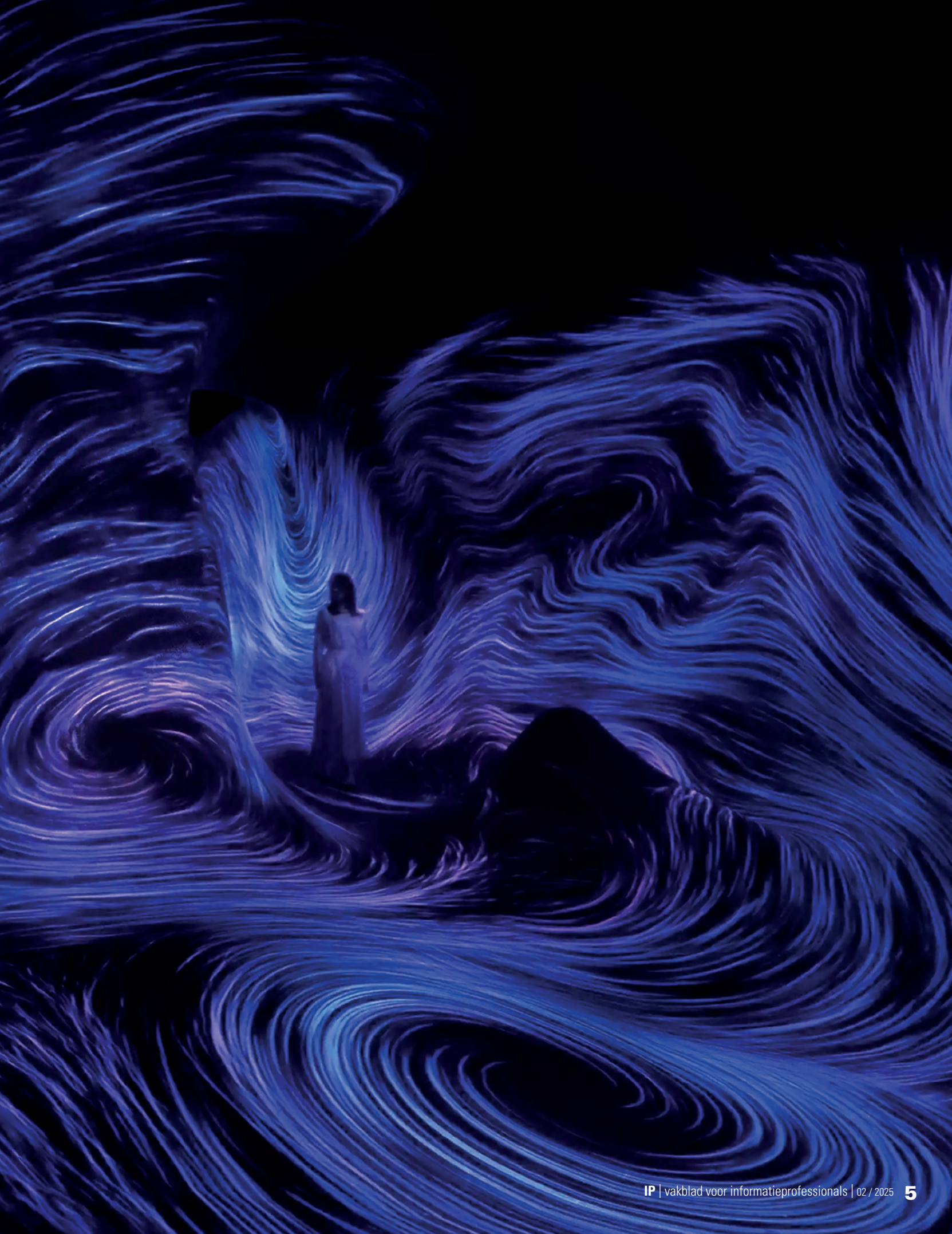
We moeten tech en tools niet alleen aan Silicon Valley overlaten. Niet aan X dat door zijn eigenaar wordt gebruikt als haat- en desinformatiekanaal. Niet aan Meta dat vindt dat officiële factcheckers biased zijn, dus weg ermee. Gelukkig zijn wij wat dit betreft via EU-regelgeving beschermd, al krijg ik de afgelopen tijd opeens veel 'ander' nieuws op mijn tijdlijn. Natuurlijk is het goed om 'alle kanten' te horen, maar een post van Willem Engel met Russische propaganda hoort daar niet bij. Intussen wordt generatieve AI gebruikt voor een ultrasmaakloze video van Trump over 'Gaza Riviera'. In het nieuws zie ik Gazanen samen de eerste iftar nuttigen op de puinhopen van hun dorp. De tranen springen me in de ogen. Wie nog beweert dat 'het wel los zal lopen' hoeft bij mij niet aan te komen.

GRENZELOOS

Interactieve installaties die veranderen door omgevingsfactoren zoals licht, lucht en water. Die met zicht, geluid en aanraking bezoekers aanmoedigen om hun manier van voelen, verbinden en interacteren met hun omgeving te vergroten. TeamLab ontwikkelt dit soort installaties al sinds 2001, toen het in Tokio werd opgericht.

Een internationaal collectief van kunstenaars, programmeurs, ingenieurs, computer graphic animators, wiskundigen en architecten dat de samenvloeiing van kunst, wetenschap, technologie en de natuurlijke wereld onderzoekt. 'Om de wereld om hen heen te begrijpen splitsen mensen deze op in onafhankelijke entiteiten met waargenomen grenzen ertussen. Wij proberen deze grenzen te overstijgen.' De werken van TeamLab zijn opgenomen in de permanente collecties van vele musea, waaronder de National Gallery of Victoria in Melbourne en het Museum of Contemporary Art in Los Angeles. Ook zijn er 'eigen' locaties, zoals in Tokio en vanaf volgende maand in Abu Dhabi (TeamLab Phenomena genoemd) – 17.000 vierkante meter met een keur aan interactieve installaties. Wat ver van Nederland wellicht, maar de website (teamlab.art) hint op Utrecht als volgende plek ('coming soon').

<

PUBLICSPACES ZET ZICH IN VOOR OVERSTAP NAAR ALTERNATIEF VIDEOPLATFORM PEERTUBE

PeerTube is een videoplatform dat de privacy van gebruikers respecteert, geen algoritmes gebruikt en vrij is van reclame. Omdat de drempel voor publieke organisaties om over te stappen nog hoog is, gaat PublicSpaces zich daarvoor inzetten.

PublicSpaces, het netwerk van publieke organisaties die samen strijden voor een internet gebaseerd op publieke waarden, wil de afhankelijkheid van big tech verkleinen. Dat gaat het de komende tijd doen voor video, met het project Peer Tube Spaces. SIDN fonds en het ministerie van Binnenlandse Zaken ondersteunen het project in samenwerking met onderwijsinstelling SURF. Beeld & Geluid, dat al ervaring heeft met PeerTube, biedt technische input en ondersteuning. 'We willen het eenvoudiger maken voor organisaties om hun eigen open source PeerTube-kanaal op te zetten. We proberen zoveel mogelijk hobbels weg te nemen, zowel technisch als organisatorisch', zegt Pepijn Lemmens, product owner van PublicSpaces.

Eigen PeerTube-server

PeerTube gebruikt volgens Lemmens geen 'ondoorzichtige algoritmes' om video's te ordenen, toont geen reclames en verzamelt geen data van gebruikers. 'Anders dan bij bijvoorbeeld YouTube of Vimeo is er niet één organisatie die de servers beheert waarop de video's worden opgeslagen, maar kan iedereen zijn eigen PeerTube-server inrichten en beheren. Zij kunnen video's naar keuze delen met andere PeerTube-servers. Zo ontstaat een federatie van servers en een gemeenschappelijk platform.'

NIEUWE ARCHIEFWET ALGEMEEN AANGENOMEN

De Tweede Kamer heeft vorige maand de nieuwe Archiefwet met 150 stemmen voor algemeen aangenomen. De oude Archiefwet wordt gemoderniseerd zodat deze beter is toegespitst op het digitale tijdperk.

In de nieuwe Archiefwet hebben Rijksoverheid, gemeenten en andere overheidsinstanties voortaan nog maar tien in plaats van twintig jaar de tijd om belangrijke informatie over te brengen

naar een archief. Hierdoor moet het archief actueel blijven en blijft cultureel erfgoed beter bewaard. Ook zijn overheden transparanter en krijgen bijvoorbeeld onderzoekers en journalisten eerder

toegang tot voor hen belangrijke gegevens.

Lobby van KVAN

De Koninklijke Vereniging Archiefsector Nederland (KVAN) lob-

byde in Den Haag onder meer voor de zorg om ontheffing van overbrenging, openbaarheid, kwaliteit van de professional en versterking van het toezicht. Daarover zijn moties en amendementen ingediend waarin minister Bruins (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) zich kon vinden tijdens de plenaire behandeling. Het wetsvoorstel gaat nu ter behandeling naar de Eerste Kamer. Voor de inwerkingtreding van de wet wordt gestreefd naar 1 juli 2026.

Het Nationaal Archief heeft handreikingen (nationaalarchief.nl/archiveren/kennisbank/openbaarheid) ontwikkeld om archiefvormers en archiefdiensten voor te bereiden op de regels.

Heb je nieuws te melden, een trend gespot of een tip die je graag wilt delen met collega-IP'ers? Laat het weten via redactie@informatie-professional.nl.

HEADLINES

- >> Britse kranten drukken dezelfde voorpagina af om te protesteren tegen AI-plannen overheid
- >> Erasmus-studenten krijgen toegang tot digitale bibliotheek voor vrijetijdsbesteding
- >> Musks eigen AI noemt hem de grootste verspreider van desinformatie op X, maar past het aan
- >> OpenAI krijgt toegang tot alle berichtgeving van Britse krant Guardian

De berichten achter de headlines en meer nieuws vind je op informatieprofessional.nl en in de nieuwsbrief van IP. <

'ALARMFASE ÉÉN'

Theater- en mediaondernemer Joop van den Ende plaatste een paginagrote advertentie in landelijke Nederlandse dagbladen met een oproep aan de politiek. Zijn boodschap: 'Bescherm Nederlandse media tegen de manipulatie van Amerikaanse techgiganten.'

RECORDAANTAL NIEUWE SPELERS IN 2024 VOOR CYBERSECURITEITSPEL HACKSHIELD

HackShield, het spel waarmee kinderen spelenderwijs leren over internet en cybersecurity, had in 2024 175.000 nieuwe spelers. Een record, zo staat in de vorige maand gepubliceerde 'impactreportage'.

HackShield leert kinderen door middel van gamification en storytelling spelenderwijs over online gevaren en hoe ze zich daartegen kunnen beschermen. Deze aanpak heeft niet alleen invloed op de kinderen zelf, maar ook op hun ouders en grootouders die via hun jonge 'cyber agents' bewuster worden van online risico's, aldus de organisatie.

Door de steun van private partners zijn er verder meer dan tweehonderd gastlessen gegeven op scholen. 'Onze samenwerking met bedrijven en organisaties

heeft ervoor gezorgd dat kinderen ook in de klas leren over cyberveiligheid', zegt medeoprichter Emily Jacometti. 'Door deze educatieve initiatieven worden kinderen al op jonge leeftijd getraind in hoe ze zich online kunnen beschermen. Dat draagt bij aan een veiliger internet voor iedereen.'

Hulp van gemeenten

Daarnaast hebben gemeenten een essentiële rol gespeeld in de verspreiding van HackShield onder jonge internetgebruikers. Medeoprichter Tim Murck: 'Gemeenten helpen ons om lokaal

een verschil te maken. Door hun inzet kunnen we kinderen in het hele land bereiken en hen voorbereiden op een veilige digitale toekomst. Lokale initiatieven worden steeds vaker omarmd en kinderen worden gemotiveerd om hun kennis te delen met hun omgeving.'

In 2025 wil HackShield werken aan meer samenwerking tussen publieke en private partners, de samenwerkingen uitbreiden en nog meer gastlessen op scholen bieden. Ook kijkt HackShield naar een internationale stap. <